

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta
Complectens Primam Secundæ, & Secundam Secundæ Summæ
Theologiæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

2 De diuisione gratiæ gratum facientis per operantem, & cooperantem.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72759](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72759)

AD PRIMUM ergo dicendum, quod gratia non dicitur facere gratum effectum, sed formaliter, scilicet quia per hanc homo iustificatur, & dignus efficitur vocari Deo gratus, secundum quod dicitur ad Col. 1. Dignos nos fecit in partem fortis sanctorum in lumine.

AD SECUNDUM dicendum, quod gratia secundum quod gratis datur, excludit rationem debiti. Potest autem intelligi duplex debitum. Vnum quidem ex merito proveniens, quod refertur ad personam, cuius est agere meritoria opera, secundum illud ad Roman. 4. ei qui operatur, merces imputatur secundum debitum, non secundum gratiam. Aliud est debitum secundum conditionem naturae, puta, si dicamus debitum esse homini quod habeat rationem, & alia quae ad humanam pertinent naturam. Neutro autem modo dicitur debitum propter hoc, quod Deus creaturam obligetur, sed potius in quantum creatura debet subiacere Deo, ut in ea divina ordinatio impleatur: quae quidem est, ut talis natura tales conditiones, vel proprietates habeat, & quod talia operas talia consequatur. Dona igitur naturalia carent primo debito, non autem carent secundo debito: sed dona supernaturalia utroque debito carent, & ideo specialis sibi nomen gratiae vendicant.

AD TERTIUM dicendum, quod gratia gratum faciens addit aliquid supra rationem gratiae gratis datae, quod etiam ad rationem gratiae pertinet, quia scilicet hominem gratum facit Deo: & ideo gratia gratis data, quae hoc non facit, retinet sibi nomen commune, sicut in pluribus aliis contingit. Et sic operantur duae partes divisionis, sicut gratum faciens, & non faciens gratum.

¶ Super questionis 111. Articulum secundum.

ARTICULVS II.

Utrum gratia conuenienter diuidatur per operantem, & cooperantem.

IN articulo 2. q. 111. omisso primo, dubium occurrit circa differentiam inter gratiam operantem, & cooperantem pro

gratia Dei motione sumptam. ImPLICANTUR siquidem duo contraria simul. Nam assignando differentiam dicitur, quod operans dicitur, quando mens nostra tantum: cooperans uero quando mens nostra se habet ut mouens, & mota, applicando autem ad actus nostros subiungitur, quod cum mouemur ad velle, est gratia operans, cum uero mouemur ad exteriorius opus, est gratia cooperans. Constat autem, quod ad uoluntatem se habet non ut mota tantum: nam uelle a uoluntate est, & in uoluntate, alioquin non esset liberum.

¶ Et confirmatur, quia mouere ad uel-

AD SECUNDUM sic proceditur. Videtur, quod gratia inconuenienter diuidatur per operantem, & cooperantem. Gratia enim accidens quoddam est, ut supra dictum est: sed accidens non potest agere in subiectum ergo nulla gratia debet dici operans.

¶ 2. Præter. Si gratia aliquid operetur in nobis, maxime operatur in nobis iustificationem: sed hoc non sola gratia operatur in nobis. dicit enim Aug. super illud Ioan. 14. *Opera quae ego facio, & ipse faciet. Qui creauit te sine te, non iustificabit te sine te. ergo nulla gratia debet dici simpliciter operans.

¶ 3. Præter. Cooperari alicui, uideatur pertinere ad interiorius agens, non autem ad principalius: sed gratia principalis operatur in nobis, quam liberum arbitrium secundum illud Roma. 8. Non est currentis neque uolentis, sed miserentis Dei. ergo gratia non debet dici cooperans.

¶ 4. Præter. Inuisio debet dari per opposita: sed operari & cooperari non sunt opposita: idem enim potest operari, & cooperari. ergo i-

conuenienter diuiditur gratia per operantem, & cooperantem.

SED CONTRA est, quod Aug. dicit in lib. de gr. & lib. arb. * Cooperatio Deum in nobis perficit, quod operando incipit: quia ipse ut uelimus, operatur incipiens, qui uolentibus cooperatur perficiens: sed operationes Dei, qui bus mouet nos ad bonum, ad gratiam pertinent. ergo conuenienter gratia diuiditur per operantem & cooperantem.

RESPON. Dicendum, quod sicut supra dictum est, gratia dupliciter potest intelligi. Vno modo diuinum auxilium, quo nos mouet ad bene uolendum & agendum. Alio modo habituale donum nobis diuinitus inditum. Vtroque autem modo gratia dicta conuenienter diuiditur per operantem, & cooperantem. Operatio enim alicuius effectus non attribuitur mobili, sed mouenti. In illo ergo effectu, in quo mens nostra est mota & non mouens, solus autem Deus mouens, operatio Deo attribuitur, & secundum hoc dicitur gratia operans. In illo autem effectu, in quo mens nostra & mouens & mouetur, operatio non solum attribuitur Deo, sed etiam animae, & secundum hoc dicitur gratia cooperans. Est autem in nobis duplex actus. Primus quidem interior uoluntatis: & quantum ad istum actum uoluntas se habet ut mota, Deus autem ut mouens, & praesertim cum uoluntas incipit bonum uelle, quae prius malum uolebat. Et ideo secundum quod Deus mouet humanam mentem ad hunc actum, dicitur gratia operans.

¶ Alius autem actus est exterior, qui cum a uoluntate imperetur, ut supra habitum est, consequens est, quod ad hunc actum operatio attribuitur uoluntati. Et quia etiam ad hunc actum Deus nos adiuuat & interiorius confirmando uoluntatem, ut ad actum perueniat, & exteriorius facultatem operandi praebendo, respectu huiusmodi actus dicitur gratia cooperans. Unde post praemissa uerba subdit Aug. * Ut autem uelimus, operatur: cum autem uolumus, ut perficiamus nobis cooperatur. Si igitur gratia accipiat pro gratuita Dei motione, qua mouet nos ad bonum meritum, conuenienter diuiditur gratia per operantem & cooperantem. Si uero accipiat gratia pro habituali dono, sic est duplex gratiae effectus, sicut & cuiuslibet alterius forme: quorum primus est

D. 431.

¶ 110. art. 2.

Colligitur ex tract. 72. in Ioan. post medium, to. 9. & de uer. apostoli. serm. 15.

le, ubi... quoniam... pater... uno... ad hoc... spectat... opera... ad hoc... ta cal... rucul... ton... non o... citus... imper... dem... de act... merito... extra... citur... litera... gratia... Dei n... moue... merito... tio a... qui de... rio, i... ceter... luntat... bonum... saluet... & ut... quicqu... cta in... etiam... fesse d... ter act... merito... gratia... in dono... gratia... Dei me... mo me... tur gra... ti, fecit... peranti... tam ex... tur, quo... que ope... ratione... nimerit... uero co... bet rati... darii, e... ne bon... tiam ad... constitui... in itara... conseq... intentio... dicere, q... luntat... bonum... ut moue... ex praec... uel actu... cta in act... uet se ad... bonum... luntat... dicitur ta... temque a... tenoris o... facultati... luntat se... cedenti in... torum d... tuita Dei... cedit ex... binialis... res, prop... luntat au...

herum, quia potest dissentire a tali uelle: Deus enim mouet suauiter liberum arbitrium secundum conditionem eius. Et per hoc patet responsio ad cetera: nam facere ut uelimus, non contingit uno modo, sed duobus, scilicet ut uelimus mouendo nos ipsos ad hoc, & ut uelimus moti tantum ab ipso Deo. Secundo modo spectat ad gratiam operantem, primo ad cooperantem iuxta calorem corporis articulari de opere meritorio. Et similiter non omnis actus elicitus a uoluntate est imperans ab ea, & propterea non est eadem, aut par ratio de actu, & bonitate meritoria inus & extra. Secundo dicitur, quod quia in litera distinguendo gratiam, grauitam Dei motionem &c. expresse dicitur, Quamouetur ad bonum meritorium, intentione auctoris est loqui de bono meritorio, ita quod dupliciter inuenitur uoluntas se habere ad bonum meritorium scilicet, ut mota tantum, & ut mouens mota, quocumque sit de actu subtrahato. Et quia etiam in litera manifeste distinguitur inter actum interioremeritorium, ut est ex gratia, id est, habituali dono. & ut est a gratia, id est, gratuita Dei motione, & primo modo attribuitur gratia cooperanti, secundo uero operanti: & quia etiam ex litera habetur, quod effectus gratie operantis habet rationem primi boni meritorii, effectus uero cooperantis habet rationem secundarii, extenso nomine boni meritorii etiam ad esse, quo constituitur aliquis in statu meritorio, conseqens est, quod intentio auctoris est dicere, quod tunc uoluntas se habet ad bonum meritorium ut mouens, quando ex precedenti esse, uel actu meritorio facta in actu, iam mouet se ad meritorium bonum. Sunt enim tunc duo operantes, scilicet Deus, & uoluntas facta in actu in tali esse: & propterea gratia cooperans dicitur tam confirmans uoluntatem ad exterius opus, facultatemque exterioris operis praebens, quam ut est principium interioris operis meritorii secundum habituale donum iam datum facultati liberi arbitri ad utendum cum uult. Tunc autem uoluntas se habet ut mota tantum in hoc esse, quando non ex precedenti merito, aut esse meritorio, ad actum, uel statum meritorium ducitur. Et propterea gratia operans dicitur tam grauita Dei motio ad actum interioremeritorium, qui non procedit ex habitu, uel actu altero meritorio, quam gratia ipsa habitualis, ut dat esse. Ad nihil enim horum sunt duo operantes, proprie loquendo, sed unus tantum, scilicet Deus. Voluntas autem est ad actum subtrahato se habere: ut operans: ad

A rationem tamen meritorii, cum ea non prehabeat in actu, non se hēt ut operans, sed ut obsequens, ut in responsione ad secundum in litera habes.

¶ Vnde patet responsio ad obiecta, quoniam in aequiuoco laboratur de esse a uoluntate, aliud quippe est esse a uoluntate, & aliud esse a uoluntate in actu in tali esse, ita ut moueat se ad meritum, longe plus ad hoc exigitur, quam ad illud, ut patet.

¶ Ex hoc etiam patet, quod primo modo primus actus uoluntatis est ab ea ut praedictum est: & tamen non est ab ea ut mouente se, sicut nec de scensus deorsum est a graui ut mouente se, proportionaliter loquendo semper, unum superest dubium, an actus idem interior possit simul esse a gratia operante, & cooperante uerbi gratia. De gratia sua motione excitat Petrum iam existentem in gratia ad interioremer actum charitatis, & consentit Petrus nouo cuidam zelo honoris Dei, an actus ille sit ab utraque gratia, & ut est ab habitu, sit cooperantis, ut a gratuita Dei motione sit operantis gratia, an ipsa gratuita Dei motio, propter praecedentem habitum, spectet ad gratiam cooperantem.

¶ Sed hoc non est difficile soluere intentionem literae, & formaliter rationes actuum consideranti. Nam actus meritorius praesens in gratia aut est imperatus a gratia, & tunc sine dubio ad solam gratiam cooperantem spectat, sicut est actus exterior; aut non imperatus a gratia, sed gratia se habet ad illum obsecutiuē, ut consingere uideatur in nouis actibus excedentibus proportionem gratiae, qui illam ualde auget: & tunc gratuita Dei motio operantis gratiae rationem habet ad talem actum sub tali ratione, quamuis sub communi ratione meritorii etiam a gratia cooperante sit, quando ut sic, a gratia habituali imperatur propter praesistentem finem in eo. Et ex hoc habes, quod gratia operans non solum inuenitur in infusione gratiae, & iustificatione impii; sed post acceptam gratiam pluries, quantum manifestius in iustificatione impii. Et propterea in litera dicitur, quod quantum ad actum interioremeriti uoluntas se habet ut mota, Deus autem ut mouens, praesertim quoniam uoluntas, quae prius malum uolebat, incipit bonum uelle.

¶ Haec secunda solutio principalis dubii magis uideatur ad mentem auctoris, una tamen aliam clarificat.

¶ In reliquis tribus huius quaestionis articulis nihil scribendum occurrit.

esse, secundus est operatio: sicut caloris operatio est facere calidum, & exterior calfactio. Sic igitur habitualis gratia, in quantum animam sanat, uel iustificat, siue gratiam Deo facit, dicitur gratia operans; in quantum uero est principium operis meritorii, quod ex libero arbitrio procedit, dicitur cooperans.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod secundum quod gratia est quaedam qualitas accidentalis, non agit in animam effectiue, sed for maliter: sicut albedo dicitur facere albam superficiem.

AD SECVNDVM dicendum, quod Deus non sine nobis nos iustificat; quia per motum liberi arbitrii dum iustificamur, Dei iustitia cōsentimus. Ille tamen motus non est causa gratiae, sed effectus. ut rota operatio pertinet ad gratiam.

AD TERTIVM dicendum, quod cooperari dicitur aliquis alicui non solum sicut secundarium agentis principali agentis, sed sicut adiuuans ad praesuppositum finem; homo autem per gratiam operantem adiuuatur a Deo, ut bonum uelit. Et ideo praesupposito iam fine, conseqens est ut gratia nobis cooperetur.

AD QVARTVM dicendum, quod gratia operans, & cooperans est eadem gratia, sed distinguitur secundum diuersos effectus, ut ex supra dictis patet. *

ARTICVLVS III.

Utrum gratia conuenienter diuidatur in praeuientem, & subsequentem.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur, quod gratia inconuenienter diuidatur in praeuientem, & subsequentem. Gratia enim est diuinae dilectionis effectus: sed Dei dilectio nunquam est subsequens, sed semper praeueniens, secundum illud prima Io. quarto. Non quasi nos dilexerim?

B Sufficit tibi gratia mea; sed idem non potest esse prius & posterius. ergo gratia inconuenienter diuidatur in praeuientem, & subsequentem.

SED CONTRA est, quod gratia Dei ex eius misericordia prouenit: sed utrunque in psalmo quinquagesimo octauo legitur, Misericordia eius praueiniet me. & iterum, Misericordia eius subsequetur me. ergo gratia conuenienter diuidatur in praeuientem, & subsequentem.

RESPON. Dicendum, quod sicut gratia diuiditur in operantem & cooperantem secundum diuersos effectus, ita etiam in praeuientem, & subsequentem, qualitercunque gratia accipitur. Sunt autem quinque effectus gratiae in nobis, quorum primus est, ut anima sanetur: secundus, ut bonum uelit: tertius est, ut bonum quod uult, efficaciter operetur: quartus est, ut in bono perseueret: quintus est, ut ad gloriam perueniat. Et ideo gratia secundum quod cat in nobis primum effectum, uocatur praueinens respectu secundi effectus: & prout causat in nobis secundum, uocatur subsequens respectu primi effectus. Et sicut

bet ad talem actum sub tali ratione, quamuis sub communi ratione meritorii etiam a gratia cooperante sit, quando ut sic, a gratia habituali imperatur propter praesistentem finem in eo. Et ex hoc habes, quod gratia operans non solum inuenitur in infusione gratiae, & iustificatione impii; sed post acceptam gratiam pluries, quantum manifestius in iustificatione impii. Et propterea in litera dicitur, quod quantum ad actum interioremeriti uoluntas se habet ut mota, Deus autem ut mouens, praesertim quoniam uoluntas, quae prius malum uolebat, incipit bonum uelle.

¶ Haec secunda solutio principalis dubii magis uideatur ad mentem auctoris, una tamen aliam clarificat.

¶ In reliquis tribus huius quaestionis articulis nihil scribendum occurrit.